

Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Smetanovo nábřeží 6, 110 01 Praha

Bakalárska práca
(Inštitút medzinárodných štúdií)

Slovensko na križovatke ciest do NATO

Autor: Rudolf Matúš

Praha 2008

Ročník štúdia: tretí

Čestné vyhlásenie:

Čestne vyhlasujem, že na vypracovaní svojej bakalárskej práce som sa podieľal sám za pomoci svojho konzultanta, Mgr.Tomáša Weissa, ktorému touto cestou ďakujem.

Bibliografický záznam

Matúš, Rudolf. Slovensko na križovatke ciest do NATO: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálných vied, Institut mezinárodných štúdií, 2008. 38 s. Vedoucí bakalárskej práce Mgr. Tomáš Weiss.

Oponent: Doc. JUDr. PhDr. **Ivo Šlosarčík**, LL.M., Ph.D.

Hodnotenie práce: veľmi dobre

Anotácia

Bakalárska práca vykresľuje samostatné Slovensko ako rovnocenného partnera krajín Višegrádskej štvorky pri ich snahe o začlenenie do Severoatlantickej aliancie. Aj napriek pozitívnym výsledkom dosiahnutým v rámci mierových misií a kooperácie na medzinárodnej úrovni, Slovensko nespĺnilo jedno z kritérií stanovených členskou základňou Aliancie. Aliancia pozorne sledovala slovenskú politickú scénu a v dôsledku svojich vnútropolitických problémov a proklamáciám Mečiarových garnitúr, ktoré nemali reálny základ, NATO na summite v Madride rozhodlo o nepozvaní Slovenska do svojich štruktúr. Dôvodom neprizvania bol demokratický deficit v krajine a nedostatky v rešpektovaní demokratických štandardov.

Annotation

The bachelor's thesis portrays independent Slovakia as the equivalent partner of the Visegrad group countries at their effort to integrate into North Atlantic Treaty Organization. Despite the positive results achieved within the peace missions and cooperation on the international level, Slovakia did not fulfill one of the criteria set by the members of Alliance. Alliance closely monitored the Slovak political scene and due to its intra-political problems and proclamations of Mečiar's garniture that did not have a realistic base, NATO decided at summit in Madrid not to invite Slovakia into its structures. The reason for non-invitation was the democratic deficit of the country and the lack of respect in terms of democratic standards.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. NATO v strednej Európe.....	8
3. Vnútropolitický vývoj v samostatnej Slovenskej republike (1993 – 1994).....	11
3.1. Prvé konflikty vo vnútornopolitickom dianí druhej Mečiarovej vlády.....	12
3.2. Moravčíkova vláda.....	13
4. Volebné obdobie 1994-1998.....	14
4.1. Dlhá parlamentná noc.....	14
4.2. Únos prezidentovho syna.....	15
4.3. Kontroverzný trestný zákon.....	15
4.4. Nevyjasnená smrť Roberta Remiáša.....	16
4.5. Kauza Gaulieder.....	16
5. Prístupové kroky SR do NATO.....	16
5.1. Nadväzovanie kontaktov Slovenska s NATO	16
5.2. Pohľad na slovenské členstvo zo zahraničia.....	18
5.3. Spolupráca v rokoch 1993-1995.....	20
5.4. Spolupráca v rokoch 1995-1996.....	21
5.5. Spolupráca v roku 1997.....	23
5.6. Referendum o vstupe Slovenska do NATO.....	24
6. Slovensko stráca šance v prístupovom procese.....	25
7. Slovensko je vyradené z prvej vlny.....	32
7.1. Summit v Madride.....	32
8. Záver.....	33
9. Resumé.....	34
10. Zoznam literatúry.....	36
10.1. Elektronické zdroje.....	37

Hypotéza

„Vnútropolitický vývoj na Slovensku zabránil počas vládnej garnitúry premiéra Vladimíra Mečiara vstupu Slovenskej republiky do Severoatlantickej Aliancie v prvej vlnе rozširovania“.

1. Úvod

Príbeh samostatného Slovenska a jeho integrácie do Severoatlantických štruktúr je jednou zo smutných epizód novodobých dejín Slovenskej republiky. NATO po rozpade Varšavskej zmluvy otvorilo svoje brány pre krajiny strednej a východnej Európy. Podmienkami stanovenými Alianciou pre vstup potenciálnych kandidátov do tejto bezpečnostnej organizácie boli rešpektovanie demokratických princípov, transformácia na trhovú hospodárstvo, politický pluralizmus a kompatibilita s ostatnými členmi NATO. V období po vzniku samostatného Slovenska prechádzala republika rozsiahlymi zmenami. Obtiažnosť transformačného procesu bola komplikovaná nedostatočnou profilovanosťou slovenských politických subjektov a riešením problémov, s ktorými politická reprezentácia mala doposiaľ minimálne skúsenosti. Tento proces bol dôležitý pre vývoj a budúcnosť Slovenska a jeho schopnosť adaptovať sa novému medzinárodnému prostrediu.

1.1. Časové vymedzenie témy

Časove som tému svojej práce vymedzil obdobím po rozpade Varšavskej zmluvy v 1991 a vzniku Slovenskej republiky v 1993 až po rok 1998 a koniec tretieho mandátu Mečiarovej garnitúry. Práca pojednáva o integračných snahách Slovenska stať sa členom Severoatlantickej aliancie v kontexte s medzinárodným politickým dianím. Tiež sa v nej venujem vnútro politickej politickej scéne, ktorá bola jedným z najdôležitejších kritérií pre vstup Slovenska do Aliancie.

1.2. Cieľ práce

Cieľom práce je poukázať nato, že Slovensko malo v novom medzinárodnom prostredí, ktoré vzniklo po skončení studenej vojny, rovnakú možnosť stať sa členom NATO ako ostatné krajiny Višegrádskej štvorky a Mečiarova vládna garnitúra aj napriek svojim oficiálne proklamovaným prozápadným výrokom vytvorila prostredie, v ktorom nebola pluralitná dimenzia politickej kultúry jednoznačne rešpektovaná, čo zviedlo Slovensko z cesty smerujúcej na západ. Táto práca je zároveň zhrnutím udalostí, ktoré prebiehali na slovenskej politickej scéne v 90.rokoch a reakcií členov NATO a EÚ.

1.3. Zdroje

Pre tvorbu svojej bakalárskej práce som čerpal z literatúry zaoberajúcej sa tematikou NATO a jeho rozširovaním, problematikou medzinárodných vzťahov Severoatlantickej aliancie a Slovenskej republiky a taktiež publikácie z modernej histórie Slovenska 90.rokov. Množstvo zdrojov mi poskytol Ústav Medzinárodných Vzťahov, v ktorom som čerpal z výročných správ o stave Slovenskej republiky z 90.rokov. Pri písaní práce som využil aj internetové portály týkajúce sa medzinárodnej politiky a Slovenska v danom období. Výročné správy, ktoré opisovali politický vývoj na Slovensku sa zdali byť dostatočne objektívnymi. Dalo sa však očakávať, že väčšina literatúry bude mať anti-mečiarovský a zároveň kritický charakter, čo môže vyvolať negatívne a skresľujúce tendencie pri objektívnej analýze vnútropolitického vývoja. Literatúra uvádzala mnohokrát nepresnosti týkajúce sa údajov, počas ktorých sa niektoré udalosti odohrali.

1.4. Štruktúra práce

Práca je štrukturalizovaná do 10 hlavných častí, pričom niektoré z nich sú rozšírené o podkapitoly. V úvode som predstavil tému a problematiku, ktorou sa v práci zaoberám, časovo som ju vymedzil a stanovil som si cieľ. V druhej časti som priblížil vzťah a perspektívu Aliancie k stredoeurópskemu regiónu v novom medzinárodnom prostredí vzniknutom po konci studenej vojny. Tiež som v nej opísal prostriedky spolupráce medzi kandidátmi na členstvo a krajinami NATO a táto časť pojednáva aj o kritériách pre potenciálnych členov. V tretej kapitole som sa zaoberal vývojom vo vnútornej politike samostatnej Slovenskej republiky najmä počas druhej Mečiarovej a Moravčíkovej vlády do roku 1984. Ďalšia časť pojednáva o tretej Mečiarovej vláde, ktorá dostala mandát v období od decembra 1994 po rok 1998. Kapitola je rozšírená o niektoré kauzy a kontroverzné udalosti, ktoré boli znakmi demokratického deficitu krajiny. V piatej časti som analyzoval vzťahy Slovenska a NATO v období od roku 1993 až po rok 1998. Taktiež som opísal stanoviská štátov Aliancie k vstupu Slovenska do NATO. Šiesta časť pojednáva o reakciách západu k jednotlivým vnútropolitickým udalostiam odohrávajúcim sa na Slovensku v 90.rokoch. V siedmej kapitole som sa venoval dôvodom neúspechu Slovenska v snahe o členstvo v prvej vlně rozširovania počas summitu v Madride. V závere som zhrnul a zhodnotil poznatky a informácie.

2. NATO v strednej Európe

NATO prechádzalo po páde železnej opony a po rozpade Varšavskej zmluvy rozsiahlymi premenami. V období studenej vojny bola štruktúra vzťahov medzi Východom a Západom určená bipolárnym rozdelením. Po skončení tohto konfliktu si Severoatlantická aliancia hľadala nové miesto a strategické postavenie v medzinárodnom prostredí. Varšavská zmluva, dlhoročný protipól NATO, v júli 1991 zanikla¹. Aliancia ako víťaz studenej vojny si v tejto situácii musela rozpracovať novú koncepciu v novovzniknutom medzinárodnom prostredí. NATO bolo postavené pred úplne novú úlohu a v tejto situácii si potrebovalo vytýčiť nové ciele. Tento proces vytvoril v oblasti strednej a východnej Európy prostredie, v ktorom absencia bezpečnostnej organizácie mohla vytvoriť zónu potenciálnych konfliktov a nestability vyrastajúcu z politických, ekonomických a sociálnych premien, v ktorom sa nachádzali aj štáty Višegrádskej štvorky. V otázke cieľov Aliancie zaznela strategická rovnováha na európskej pôde a prehĺbenie komunikácie medzi transformujúcimi sa krajinami. Na konci studenej vojny existovalo niekoľko alternatív prístupu európskej bezpečnosti. Konzervatívna alternatíva predstavovala zachovanie blokového systému za predpokladu transformácie Varšavskej zmluvy. Táto koncepcia bola odmietnutá Československom a Maďarskom, pretože krajiny už nechceli byť subjektmi mocenskej manipulácie. Revolučná alternatíva navrhovala ukončiť blokový systém európskej bezpečnosti a vytvoriť systém kolektívnej bezpečnosti. Nakoniec bol prijatý flexibilný prístup, ktorý bol kombináciou dvoch vyššie spomenutých alternatív. Aliancia nakoniec prijala Strategickú koncepciu, ktorá analyzovala novovzniknutú situáciu, sformulovala jej nové ciele a vytýčila prostriedky k ich dosiahnutiu. Jedným z najdôležitejších cieľov bolo vytvorenie stabilného demokratického prostredia v transformujúcich sa krajinách na európskom kontinente. NATO pozdvihlo aj tradičné princípy ako obrana členských krajín a zachovanie strategického statutu quo v Európe. NATO sa nevzdávalo vojenských nástrojov, ale politické prostriedky sa stali vzhľadom na situáciu novým a najefektívnejším nástrojom riešenia novej medzinárodnej situácie. V oblasti vnútornej transformácie Aliancia predpokladala vnútornú transformáciu bezpečnostných organizácií, reformu ich štruktúr, funkcií a nástrojov a vytvorenie univerzálnej organizácie, ktorá je schopná plniť široké spektrum úloh. Vonkajšia premena sa týkala rozširovania a vytvárania k tomu nápomocných štruktúr. Aliancia v Londýnskej deklarácii z roku 1990 naznačila, že „atlantické spoločenstvo musí podať priateľskú ruku

¹ Fidler, J., Mareš, P.: *Dějiny NATO*. Ladislav Horáček-Paseka. Praha 1997. s.210

krajinám Východu“². Z iniciatívy najvyšších predstaviteľov členských štátov NATO bolo navrhnuté vytvoriť *Severoatlantickú radu pre spoluprácu (North Atlantic Cooperation Council – NACC)*, ktorá zahájila svoju činnosť v decembri 1991 a stala sa permanentným mechanizmom pre konzultáciu medzi Alianciou a štátmi bývalého sovietskeho bloku zahrňujúc bývalé krajiny ZSSR³. Nastala vojenská a politická premena Aliancie a nakoľko členstvo v NATO predstavovalo nielen privilégia, ale aj záväzky, úloha štátov angažujúcich sa v rozšírení NATO bola jasná. Vyžadovala politickú a vojenskú spoluprácu a jednoznačný postoj k uplatňovaniu princípov členských štátov NATO. Politická spolupráca bola sprostredkovaná aktivitou v NACC, spoluúčasťou na mierových misiách a návštevami a rokovaniami predstaviteľov slovenskej štátnej moci s reprezentantmi NATO na najvyššej úrovni. Bolo však evidentné, že štáty podieľajúce sa na činnosti NACC považovali Radu za nedostatočnú záruku svojej bezpečnosti. Preto Aliancia predstavila z iniciatívy USA v roku 1993 program Partnerstva pre mier (Partnership for peace - PfP), ktorého úlohou bolo vytvoriť pevnejšiu väzbu medzi členskými štátmi a jednotlivými krajinami zaujímavými sa o vstup do tohto spoločenstva⁴. Úlohou PfP bolo prispôbiť vzťahy medzi NATO a štátmi usilujúcimi sa o integráciu prispôbením sa ich potrebám a ich individuálnej situácii. Bez efektívnej spolupráce medzi členskými krajinami NATO a uchádzačmi o členstvo by proces rozširovania trval pravdepodobne dlhšie. Oficiálne bol program PfP vyhlásený na bruselskom samite v januári 1994 a jeho organizácia prebiehala pod záštitou NACC, ktorá nadobudla vojenskú a politickú dimenziu⁵. Aliancia vydávala na uskutočnenie tohto programu značné čiastky, ale čo sa týka jednotlivých akcií v rámci PfP, členská krajina si ich hradila sama. Prostredníctvom Partnerstva pre mier sa stabilizovalo potenciálne nebezpečné prostredie, ktoré vzniklo rozpadom Sovietskeho zväzu a Varšavskej zmluvy. Program zaručoval jednotlivým participantom pomoc v podobe konzultácie v prípade, ak by bola ohrozená ich bezpečnosť, územná celistvosť alebo politická nezávislosť. Štáty sa zaviazali podporovať rozvoj demokracie vo svojich krajinách, dodržiavať zásady medzinárodného práva, Chartu OSN, princípy Všeobecnej deklarácie ľudských práv, zriekli sa použitia hrozby silou v medzinárodných stykoch a zaviazali sa rešpektovať existujúce hranice a riešiť spory mierovou cestou. Na rozdiel od Severoatlantickej rady pre spoluprácu, v ktorej rámci viedla Aliancia od roku 1991 dialóg so všetkými postkomunistickými krajinami, NATO zaviedlo

² Šedivý, J.: *Dilema rozširování NATO*. ÚMV. Praha 2001. s.20

³ Zatlakaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.18

⁴ Fidler, J., Mareš, P.: *Dějiny NATO*. Ladislav Horáček-Paseka. Praha 1997. s.226

⁵ Zatlakaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.20

program Individuálnych partnerských programov a vytvorilo bilaterálne vzťahy s týmito krajinami v podobe 16 + 1. Krajiny uchádzajúce sa o členstvo sa stali aktívnymi participantmi a nie iba pasívnymi príjemcami bezpečnosti. Kandidáti museli podľa USA splniť nasledovné podmienky prijatia Alianciou pre vstup do svojich štruktúr: „1. posilnenie demokratických inštitúcií a právneho poriadku, zabezpečenie civilnej kontroly ozbrojených síl, liberalizácia hospodárstva a rešpektovanie ľudských práv vrátane práv národnostných menšín. 2. Pokojné riešenie sporných otázok so susedmi a aktívna účasť na akciách v záujme zachovania mieru. 3. Prínos pre kolektívnu obranu Aliancie a pre európsku a transatlantickú bezpečnosť“. NATO uviedlo, že nové krajiny nebudú vstupovať skupinovo, ale po jednom a na základe splnenia nasledujúcich kritérií: „1. Jasný postup k demokracii. 2. Zavedenie slobodnej trhovej ekonomiky. 3. Civilná kontrola armády. 4. Kompatibilita armády s ozbrojenými silami Aliancie. 5. Priateľské vzťahy so susedmi“⁶. Slovensko dosiahlo dobré výsledky najmä v treťom a štvrtom bode, na čo Spojené štáty reagovali zvýšením finančnej podpory cvičení.

V septembri 1995 Aliancia zverejnila a publikovala Štúdiu o rozšírení NATO, podľa ktorej malo prístupenie k NATO znamenať okrem výhod aj prijatie záväzkov a povinností⁷. NATO týmto spôsobom deklarovalo svoju otvorenosť a vážnosť vstupu partnerských štátov do Aliancie. Štúdia o rozširovaní sformulovala päť podmienok, ktoré by budúci členovia mali splňovať: Vyžadovala fungujúci demokratický systém a fungujúce trhové hospodárstvo. Druhou podmienkou bola demokratická kontrola ozbrojených síl. Vyžadovala tiež rešpektovanie práv menšín podľa pravidiel a noriem OBSE. V oblasti dobrých susedských vzťahov požadovala záväzok riešiť problémy mierovými metódami. Poslednou podmienkou bola interoperabilita armád s NATO a schopnosť aktívne sa zapájať do jeho misií. Štúdia taktiež očakávala od nových partnerov prijatie doktríny Aliancie a umožnenie rozmiestnenia spojeneckých síl na svojom území v prípade potreby. V štúdiu bolo jasne vyjadrené, že nevzniknú žiadne požiadavky na permanentné rozmiestnenie jadrových zbraní v týchto štátoch.

⁶ Zatlkaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.30

⁷ Šebesta, Š.: *Euroatlantické partnerstvo*. SAV. Bratislava 2001. s.130

3. Vnútropolitický vývoj v samostatnej Slovenskej republike (1993 – 1994)

Po novembri 1989 nikto nepredpokladal, že v podmienkach vznikajúcej pluralitnej demokracie a trhového hospodárstva sa o niekoľko rokov neskôr objavia na mape Európy dva nové štáty. Dezintegračné prvky v nových geopolitických podmienkach prevládli nad faktormi, ktoré by motivovali českú a slovenskú spoločnosť k integrácii. Rozpad Sovietskeho zväzu vytvoril vhodné geopolitické podmienky pre naplnenie dezintegračných cieľov. ODS neakceptovala slovenskou stranou navrhnuté konfederatívne usporiadanie a HZDS českou garnitúrou proklamovanú federáciu. Výsledkom týchto udalostí vzniklo pre obe strany iba jediné východisko – zánik štátu a príprava mechanizmu pre jeho rozdelenie. Česká a Slovenská Federatívna Republika zanikla 31.decembra 1992 a 1.januára 1993 sa vytvorili dva štáty – Česká republika a Slovenská republika⁸. Politická elita oboch republík argumentovala na novovzniknutú situáciu neschopnosťou nájsť vhodnejšiu alternatívu. Vladimír Mečiar v koalícii so Slovenskou národnou stranou (SNS) podporoval vznik samostatnosti ako nevyhnutného aktu, ktorý argumentoval integračnými potrebami. Samostatné integračné snahy by Slovensku priniesli podľa predsedu slovenskej vlády rovnocenné postavenie za rokovacím stolom v medzinárodných inštitúciách a medzinárodných vzťahoch. Zlyhanie pri integrácii by znamenalo nenaplnenie zmyslu štátnosti.

Už funkčné obdobie prvej vlády Slovenskej republiky pod vedením Vladimíra Mečiara trvajúce od júna 1990 do apríla 1991 skončilo v dôsledku autoritárskeho spôsobu Mečiarovho vládnutia odvolaním premiéra, ktoré iniciovala ním vyvolaná silná opozícia⁹. Stúpenci bývalého premiéra sa po jeho odvolaní z VPN (Verejnosť proti násiliu) oddelili a vytvorili novú politickú stranu s názvom HZDS (Hnutie za demokratické Slovensko). Druhé parlamentné voľby prebehli v roku 1992 a po triumfálnom comebacku predsedu HZDS sa Mečiar opäť dostal do čela Slovenskej republiky v období trvajúcom od júna 1992 do marca 1994¹⁰. Vladimír Mečiar, trenčiansky právnik, sa stal jedným z najkontroverznejších politikov modernej slovenskej histórie. Zahraničím bol kritizovaný najmä kvôli autoritárskym prostriedkom vládnutia. Premiér bol kontroverznou osobnosťou od počiatku.

⁸ Leška, V.: *Slovensko 1993-2004*. ÚMV. Praha 2006. s.13

⁹ Křen, J.: *Dvě století střední Evropy*. Praha 2005. s. 979-984

¹⁰ Leška, V.: *Slovensko 1993-2004*. ÚMV. Praha 2006. s.344

3.1. Prvé konflikty vo vnútornopolitickom dianí druhej Mečiarovej vlády

NR SR (Národná rada Slovenskej republiky) zvolila 15.februára 1993 v tajnom hlasovaní za svojho prezidenta Michala Kováča¹¹. Napriek tomu, že prvý slovenský prezident pochádzal z kabinetu HZDS, premiér ho na tomto poste nepresadzoval. Prezident sa vyjadril, že nechce byť straníckou hlavou štátu, ale nadstraníckym reprezentantom republiky. Kanceláriu prezidenta SR si vybudoval aj napriek sporu s Ivanom Lexom, Mečiarovým obľúbencom a v tom čase vedúcim Úradu vlády SR podľa vlastných predstáv, na čo mal zo zákona právo. Mečiar prejavoval svoju vôľu pri riešení náročných úloh v období transformácie mladého štátu a dostal sa mnohokrát do konfliktov so svojimi oponentmi i dokonca spolupracovníkmi. Do prvého konfliktu, ktorý vyvrcholil odvolaním podpredsedu Hnutia a ministra zahraničných vecí, sa dostal s Milanom Kňažkom. Po tom, ako Kňažko z Hnutia vystúpil, nasledovalo ho aj ďalších 8 poslancov, ktorí kritizovali metódy a štýl vládnutia predsedu Mečiara a premiérova vlada sa stala v apríli 1993 menštinou¹².

Keďže bola Mečiarova vláda nedisponovala od apríla 1993 väčšinu, HZDS a SNS vytvorili v októbri 1993 nový kabinet¹³. Konflikt medzi premiérom a prezidentom začal Mečiarovým naliehaním na prezidenta s tým, že nech za ministra pre privatizáciu vymenuje Ivana Lexu a nakoľko sa pravdepodobne uskutočnia parlamentné voľby, Hnutie potrebuje peniaze, pretože nemá už ani na výplaty a po vykonaní práce ho pošle preč. Prezident odmietol menovať Lexu na tento post. Premiér neskrýval svoje rozhorčenie. Obviňoval prezidenta a nedodrжал sľub, že o obsadení tejto stoličky prebehnú ďalšie rokovania a ministerstvo držal pod svojou kontrolou. Lexa bol i naďalej štátnym tajomníkom, ale v podstate to bol on, kto riadil ministerstvo. Aj to bolo dôkazom, ako premiérovi záležalo na riadení tohto významného ministerstva jeho človekom. Lexa urážlivo obviňoval prezidenta a za svoje výroky bol obvinený z trestného činu hanobenia republiky a jeho predstaviteľa. Prezident v novoročnom príhovore 1.januára 1994 skonštatoval, že vláda SR potrebuje podporu širšej koalície, pretože jej hrozí vládna kríza, ktorá by mohla nastať v dôsledku nestability¹⁴. HDZS tento príhovor odmietlo a medzi hlavou štátu a predsedom vlády vznikol otvorený konflikt. 9.marca vystúpil prezident na pôde NR SR, kde predniesol Správu o stave

¹¹ Kováč, D.: *Dějiny Slovenska*. Lidové noviny. Praha 1998. s.325

¹² Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.18

¹³ Kováč, D.: *Dějiny Slovenska*. Lidové noviny. Praha 1998. s.326

¹⁴ Kováč, D.: *Dějiny Slovenska*. Lidové noviny. Praha 1998. s.331

republiky¹⁵. Zhodnotil v nej podstatu sporov medzi ním a premiérom Mečiarom a vysvetlil, že má výhrady voči štýlu, etike, spôsobu a praktikám jeho vládnutia. Zdôraznil, že nepožaduje jeho demisiu. Premiér pokus o zmier odmietol. Poslanec KDĽ Ladislav Pittner preto navrhol, aby sa v NR SR hlasovalo o vyslovení nedôvery premiérovi. Po dvoch dňoch debaty na pôde parlamentu, kde sa diskutovalo o premiérovom spôsobe vlády a ním dosiahnutých výsledkoch, mu bolo navrhnuté pred hlasovaním vystúpiť. Konfrontačný premiér navrhol prezidentovi, aby odstúpil a sľúbil, že minútu po Kováčovom odstúpení, podá demisiu aj on. Keďže premiérovu demisiu podľa ústavy SR prijíma prezident, Mečiar by nemal svoju rezignáciu komu zložiť. Peter Weiss, reprezentant SĽ (Strana demokratickej ľavice) podal vyhlásenie, že SĽ je ochotná vstúpiť do vlády s HZDS bez V.Mečiara. Premiér na Weissovo vyhlásenie nereagoval a zažil svoj druhý pád odvolaním v tajnom hlasovaní, kde mu 78 poslancov vyslovilo nedôveru. 11.marca 1994 došlo k druhému pádu premiéra Mečiara¹⁶. Premiér odmietol určiť osobu, ktorá by mohla byť prezidentom nominovaná na tento post a preto prezident poveril zostavením novej vlády J.Moravčíka.

3.2. Moravčíkova vláda

Potom ako NR SR vyslovila dôveru novému kabinetu sa Moravčíkova vláda v období od marca 1994 do decembra 1994 chopila moci¹⁷. Nová garnitúra sa hlásila k integrácii do bezpečnostných štruktúr rovnako ako predchádzajúca vláda a za svoje krátke pôsobenie vykonala mnoho krokov, ktoré priblížili Slovensko bližšie k NATO. Minister zahraničia Eduard Kukan navštívil väčšinu významných členov Aliancie. V.Mečiar prirovnával svoje odvolanie k parlamentnému puču aj napriek ústavnému vysloveniu nedôvery. V tomto období už bývalý premiér vyhlásil, že americký prezident Bill Clinton pracoval s inými politikmi a politickými subjektmi na Slovensku na odstavení HZDS a jeho predsedu od moci, čím podľa Čarnogurského (KDĽ) škodil SR tým, že zaľahoval do svojich nepravdivých výrokov aj Clintona. HZDS vyjadrovalo nespokojnosť so zahraničnou politikou SR počas Moravčíkovej vlády aj napriek úspechom, ktoré zožala.

¹⁵ Kapitoly z najnovšej slovenskej histórie. *SLOVAK.CZ* [online]. 2006 [cit. 2008-05-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.slovak.cz/Default.aspx?show=Korene&type=2&clanek=448>>.

¹⁶ Leška, V.: *Slovensko '94. Výročná správa o stave spoločnosti*. ÚMV. Praha 1995. s.59

¹⁷ Leška, V.: *Slovensko 1993-2004*. ÚMV. Praha 2006. s.349

4. Volebné obdobie 1994-1998

V parlamentných voľbách z 30.septembra a 1.októbra 1994 sa víťazom volieb stalo HZDS, ktoré vytvorilo koalíciu s RSS (Roľnícka strana Slovenska), ZRS (Združenie robotníkov Slovenska) a SNS¹⁸. Tretia Mečiarova vláda získala svoj mandát na obdobie od decembra 1994 až do októbra 1998¹⁹. Prezident poveril koalíciu HZDS-RSS vytvorením novej vlády. Požiadal predstaviteľov strán, aby zabudli na minulosť a spolupracovali. Predstavitelia HZDS, Oľga Keltošová a Ivan Lexa, mu odpovedali, že stabilita Slovenska sa môže dosiahnuť prezidentovou demisiou.

4.1. Dlhá parlamentná noc

Pri ustanovujúcej schôdzi parlamentu došlo k incidentu, ktorý skritizovala západná tlač a rovnako niektoré členské štáty NATO. Počas tzv.parlamentnej noci z 3. na 4.november 1994 si koalícia prerozdělila parlamentné funkcie nerešpektujúc pomerné zastúpenie²⁰. Pri obsadzovaní parlamentných orgánov presadzovala do funkcií iba svojich poslancov. Viaceré privatizačné kroky Moravčíkovej vlády boli zrušené. Opozícia opustila NR SR. Koalícia si počas noci prerozdělila 38 kľúčových postov v štátnych a verejnoprávnych inštitúciách. Ústavný súd uviedol, že tieto kroky boli v rozpore s Ústavou republiky. Koalícia zriadila vyšetrovaciu parlamentnú komisiu, ktorá mala objasniť príčiny pádu vlády v roku 1994. Mandátový a imunitný výbor dostal za úlohu preskúmať legitimitu voľby poslancov DÚ (Demokratická únia), hoci Ústredná volebná komisia výsledky potvrdila a Ústavný súd protest proti výsledku DÚ pri voľbách zamietol. V.Mečiar upodozrieval prezidenta, že SIS bola pod vedením zneužívaná voči jeho osobe a HZDS. Osobitný kontrolný orgán vo výlučne koaličnom zastúpení vystúpil proti prezidentovi. Zahraničná tlač kritizovala počínanie novej slovenskej vlády. 25. novembra odovzdala veľvyslankyňa SRN H.Zenkerová a jej francúzsky kolega M.Perrin z poverenia EÚ slovenskej diplomacii demarš, v ktorom bola vyjadrená nespokojnosť s vnútropolitickým dianím a prerozdelením mandátov počas dlhej parlamentnej noci²¹. Výsledkom týchto udalostí bol pokles dôvery voči vláde SR, polarizácia spoločnosti a deficit spoločenského a politického konsenzu.

¹⁸ Leška, V.: *Tretí Mečiarova vláda*. ÚMV. Praha 1995. s.3

¹⁹ Leška, V.: *Slovensko 1993-2004*. ÚMV. Praha 2006. s.351

²⁰ Kováč, D.: *Dějiny Slovenska*. Lidové noviny. Praha 1998. s.332-333

²¹ Leška, V.: *Slovensko '94. Výročná správa o stave spoločnosti*. ÚMV. Praha 1995. s.328

4.2. Únos prezidentovho syna

V auguste 1995 došlo k dosiaľ nevyjasnenému únosu syna prezidenta SR²². Michal Kováč ml. bol proti svojej vôli zadržaný do rakúskeho Hainburgu, kde ho po anonymnom telefonáte objavila rakúska polícia v bezvedomí. Zranený bol prevezený do nemocnice. Prvých dvaja vyšetrovatelia boli z prípadu odvolaní, nakoľko došlo k zisteniu skutočnosti, že stopy vedú k SIS. Tretí vyšetrovateľ prípad odložil. Vláda nepožiadala o navrátenie zadržaného občana a tým porušila jeho ústavné právo. V Nemecku bol na prezidentovho syna vydaný zatykač kvôli mnohomiliónovým podvodom vo firme Technopol. Viedenský súd však odmietol vydať Kováča do Nemecka, čo predseda senátu argumentoval tým, že právo nemôže ťažiť z trestného činu. Tiež nadobudol podozrenie, že M.Kováč mladší bol prevezený do Rakúska násilím a s vedomím úradov SR. V čele SIS bol od apríla 1995 Mečiarov obľúbenec, Ivan Lexa, a vymenení boli i riaditelia rozviedky a kontrarozviedky z čoho vyplýva, že celá služba bola pod Mečiarovým dohľadom²³. Okolnosti únosu nasvedčovali, že únos prebehol s vedomím SIS a za jej spoluúčasti. Kováča rakúske úrady vydali na jar 1996 späť na Slovensko²⁴.

4.3. Kontroverzný trestný zákon

26.marca 1996 schválila koalícia v NR SR novelu trestného zákona, ktorá do kategórie činov proti republike zahrnula aj trestné činy, ktoré boli spáchané „v úmysle rozvrátiť ústavné zriadenie, územnú celistvosť, obranyschopnosť republiky, či zničiť jej samostatnosť“²⁵. Prezidentovi sa podarilo novelu dvakrát úspešne vetovať. Trest sa týkal aj občanov rozširujúcich informácie poškodzujúce záujmy republiky. Americký Time považoval túto novelu za obmedzovanie slobody prejavu a zhromažďovania. Taliansko a Švédsko protestovali proti premiérovým vyhláseniam, že v ich krajinách existuje podobný zákon. Komisar EÚ pre zahraničné vzťahy Hans van den Broek sa pripojil a vyhlásil, že novela nezodpovedá demokratickým princípom.

²² Kováč, D.: *Dějiny Slovenska*. Lidové noviny. Praha 1998. s.334

²³ Leška, V.: *Slovensko '96*. ÚMV. Praha 1997. s.15

²⁴ Leška, V.: *Slovensko 1993-2004*. ÚMV. Praha 2006. s.63

²⁵ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútor, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.44

4.4. Nevyjasnená smrť Roberta Remiáša

Ďalšou udalosťou, ktorá neprispela k svetlému obrazu Slovenska na medzinárodnej scéne, bola vražda bývalého pracovníka PZ SR Roberta Remiáša. 29.apríla 1996 krátko pred polnocou vybuchlo BMW spojky a priateľ a bývalého agenta SIS O.Fegyveresa, ktorý priznal ako korunný svedok svoju účasť a účasť SIS na únose a zavlčení M.Kováča ml²⁶. Podľa polície bola príčinou technická porucha vozidla, ale vyšetrovateľ o tri mesiace neskôr po uskutočnení niekoľkých expertíz priznal, že výbuch bol zapríčinený nástražným systémom. Spôsob vyšetrovania vyvolal mnoho dohadov a podozrení. Podozrenie sa takisto zvýšilo odložením tohto prípadu. Riaditeľ SIS predniesol v NR SR správu, v ktorej obvinil opozíciu, médiá a prezidenta z rozkladania štátu. Opozícia pri Lexovom vystúpení protestovala plagátmi a transparentmi namierenými voči riaditeľovi.

4.5. Kauza Gaulieder

V decembri 1996 sa na slovenskej politickej scéne udiala ďalšia kontroverzná udalosť²⁷. Mesiac predtým opustil HZDS poslanec F.Gaulieder. I.Gašparovič vyhlásil, že od bývalého poslanca prijal list, v ktorom sa Gaulieder vzdal poslaneckého mandátu. Gaulieder však vypovedal, že žiaden list neposielal a nemá v úmysle vzdať sa svojho postu. Mandát mu bol odobratý. HZDS ešte pred voľbami v júli 1994 uzavrelo zmluvy tzv.straníckych reverzov s niekoľkými kandidátmi na poslancov, čím Hnutie konalo protiústavne²⁸. Na základe týchto reverzov bol poslanec povinný vzdať sa po vystúpení z Hnutia svojho mandátu. V inom prípade to uplatní strana. Koaličná väčšina presadila exkomunikáciu Gauliedera. Americkí kongresmani a Európsky parlament protestovali a agitovali za obnovenie mandátu F.Gauliedera.

5. Prístupové kroky SR do NATO

5.1. Nadväzovanie kontaktov Slovenska s NATO

Slovenská republika predstavuje špecifický prípad z pohľadu slovenských snáh o prijatie do Aliancie. Na začiatku procesu bolo Slovensko opakovane menované medzi prvými kandidátmi o členstvo. Jeho prvé kroky tomu taktiež nasvedčovali. Neskúsenosť a novosť

²⁶ Leška, V.: *Slovensko '96*. ÚMV. Praha 1997. s.16

²⁷ Leška, V.: *Slovensko '96*. ÚMV. Praha 1997. s.14

²⁸ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.77

situácie však prinášala komplikácie a atomizáciu názorov na vstup. Postupne sa v procese integrácie vytvárali integračné prúdy, ktoré za záruku bezpečnosti považovali vstup Slovenska do NATO. Vstup krajiny do bezpečnostnej organizácie bol pragmaticky zdôvodňovaný neschopnosťou Slovenska zabezpečiť si svoju vlastnú bezpečnosť, ktoré by mu vedel poskytnúť systém kolektívnej obrany. Vládna garnitúra V.Mečiara od začiatku považovala členstvo v Aliancii za jeden z prioritných cieľov svojej vlády a NATO bolo považované za „najefektívnejšiu existujúcu bezpečnostnú organizáciu a členstvo v nej súčasne za možnosť získania efektívnych bezpečnostných záruk“²⁹. V programovom vyhlásení druhej Mečiarovej vlády z roku 1993 neboli ešte jednoznačne vyjadrené a sformulované národné a bezpečnostné záujmy krajiny aj napriek odhodlaniu k snahe o členstvo v organizácii kolektívnej obrany.

15. novembra 1993 navštívil Bratislavu generálny tajomník NAA P.Cortier a ocenil slovenskú participáciu v rámci mierových misií, čo prispelo k rozvoju ďalších stykov na multilaterálnej úrovni³⁰. Slovenskú republiku v období rokov 1993-1994 v Bruseli reprezentovala iba misia SR pri EÚ a zastupiteľský úrad, čím bola komunikácia medzi NATO a SR komplikovanejšia, keďže Slovensko nemalo pri Aliancii vytvorené špecializované zastúpenie. Zvažujúc, že Slovensko nezastupoval takýto úrad, výrazným príspevom k efektívnejšej komunikácii bolo vytvorenie Severoatlantickej rady pre spoluprácu. Rada sa stala nástrojom komunikácie a prehlbovania vzájomných vzťahov. Slovensko sa stalo jej členom v januári 1993³¹. Aliancia bola v rokoch 1993-1994 odhodlaná prijať v budúcnosti nových členov. Aktívna účasť v programoch a mierových misiách Aliancie prispeli k zintenzívneniu ich vzájomných vzťahov. Úlohou NACC bolo tiež zdôrazňovať kooperáciu členov NATO a Slovenska, čím republika získavala priestor pre prehĺbenie kontaktov a dialógu. Spolupráca NACC a Slovenska mala tri úrovne: Politický dialóg medzi SR a NACC prebiehal dvakrát do roka na úrovni ministrov, jedenkrát v priebehu dvoch mesiacov na úrovni veľvyslancov a taktiež tento vzťah fungoval na báze komunikácie politického výboru, pracovnej skupiny pre vojenskú spoluprácu, regionálnej expertnej skupiny, vojenského, ekonomického, vedeckého a verifikačného výboru a napokon výboru pre koordináciu vzdušného priestoru. Dialóg bol intenzívny najmä v portfóliu politického a ekonomického výboru a v rámci ad hoc skupiny zaoberajúcej sa udržovaním mieru. Aktívna spolupráca fungovala v oblasti obrany a realizácie mierových operácií a jej podkladom bol

²⁹ Šedivý, J.: *Dilema rozšírování NATO*. ÚMV. Praha 2001. s.54

³⁰ Zatlakaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.17

³¹ Zatlakaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.18

dokument vypracovaný v ad hoc skupine NACC. Na konci roku 1993 Slovensko vyvinulo iniciatívu v programe Partnerstvo za mier. Prínosom bol rozvoj stykov na úrovni parlamentnej spolupráce, keď Slovensko získalo od novembra 1994 status pridruženého člena a dostalo možnosť zúčastňovať sa na zasadaniach NAA (North Atlantic Assembly). NAA fungovala ako inter-parlamentná organizácia predstaviteľov podieľajúcich sa na zákonodarnej moci z členských krajín NATO a pridružených krajín Aliancie a od 1.1. 1999 sa premenovala na NATO PA (NATO Parliamentary Assembly)³².

5.2. Pohľad na slovenské členstvo zo zahraničia

V začiatočnom procese vstupu Slovenska ako rovnocenného partnera na medzinárodnú scénu nebola však jeho pozícia ako samostatného štátu v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky dostatočne viditeľná. Ako prvý navštívil samostatné Slovensko 12. januára 1993 francúzsky minister zahraničných vecí R. Dumas³³. Táto návšteva bola demonštráciou, že európska a svetová politika má záujem prijať do svojej komunity Českú a Slovenskú republiku ako rovnocenné štáty. 19. januára boli Slovenská a Česká republika prijaté za členov OSN (Organizácia Spojených národov)³⁴. Prvým iniciátorom rozšírenia NATO o krajiny strednej Európy sa stal prezident USA - Bill Clinton. Vedúci predstavitelia Aliancie však mali k rozširovaniu organizácie vzhľadom k interpretácii tohto kroku Ruskom spočiatku rezervovaný prístup. Americká tlač uviedla, že prezidenta Clintona ovplyvnilo stretnutie s poľským prezidentom Lechom Walesom a českým prezidentom Václavom Havlom. Následne bol projekt rozšírenia Aliancie rozpracovaný na Ministerstve zahraničných vecí USA. M. Kováč, prvý prezident samostatného Slovenska zvolený vo februári 1993, sa na prvej americkej návšteve vo Washingtone, kde prišli i prezidenti Česka a Poľska, stretol s B. Clintonom³⁵. Pri tejto návšteve požiadal amerického prezidenta o pomoc a ubezpečil vedúcich predstaviteľov USA, že Slovenská republika má záujem integrovať sa do medzinárodných organizácií. Americká administratíva priateľským postojom podporila vstup Slovenska do bezpečnostných štruktúr v prípade, že vybuduje demokratický systém s trhovou ekonomikou a uskutoční potrebné reformy. USA navštívil i premiér Vladimír Mečiar. Premiér

³² Zatlkaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.20

³³ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.16

³⁴ UNITED NATIONS MEMBER STATES. *Press Release ORG/1469* [online]. 2006 [cit. 2008-04-13].

Dostupný z WWW: <<http://www.un.org/News/Press/docs/2006/org1469.doc.htm>>.

³⁵ Kováč, D.: *Dějiny Slovenska*. Lidové noviny. Praha 1998. s. 325

sa po návrate zo zahraničnej návštevy vyjadril, že je na rozhodnutí Slovenska, ktorou cestou sa rozhodne a ak bude rešpektovať demokratický a stabilizovaný vývoj a uplatňovať princípy trhovej politiky, dostane podporu Spojených štátov. Taktiež vyhlásil, že Američania Slovensku nič neprikazujú a vedia si ho predstaviť, ako budúceho partnera v NATO³⁶.

Záujem o členstvo v NATO prezentoval predseda vlády V.Mečiar pri stretnutí s M.Wörnerom, generálnym tajomníkom tejto organizácie, 23.februára 1993 na pôde Aliancie v Bruseli. O mesiac neskôr ho v Bruseli navštívil minister zahraničných vecí SR, Milan Kňažko. Prezident SR takisto proklamoval záujem Slovenska stať sa členom Severoatlantickej aliancie. M.Kováč navštívil Brusel v novembri toho istého roku a rokoval s Wörnerom. Vo svojom prehovore k Rade NATO zdôraznil snahu všetkých relevantných politických síl na Slovensku o členstvo. Generálny tajomník ocenil stanovisko slovenského prezidenta a vyslovil mu svoju podporu rovnako ako ostatné štáty Višegrádskej štvorky³⁷.

Po bruselskom summite NATO z januára 1994 pripravili diplomati Aliancie program Partnerstvo pre mier, ktorý približoval štáty strednej a východnej Európy k prehĺbeniu kooperácie a bol predstupňom členstva v Aliancii. Prezident USA B.Clinton pricestoval po summite do Prahy, kde za účasti reprezentácie krajín Višegrádskej štvorky ubezpečil ich štátnych predstaviteľov, že členstvom v Partnerstve pre mier sa pripravia na vstup do štruktúr NATO. Clinton slovenskému prezidentovi Kováčovi povedal, že Slovensko má rovnocenné postavenie ako Česká republika, Poľsko a Maďarsko a prisľúbil, že Slovensko nebude vynechané pri presadzovaní členstva zmienených kandidátov. Prezident Kováč projekt Partnerstva za mier prijal a zhodnotil ho ako ďalšiu etapu smerujúcu k prehĺbeniu integrácie. 9.februára 1994 sa SR oficiálne zapojila do programu Partnerstvo za mier podpisom V.Mečiara v Bruseli. M.Wörner vyhlásil, že Slovensko si musí uvedomiť, že musí uskutočniť ďalšie politické a ekonomické zmeny³⁸. Predseda vlády po návrate na Slovensko oboznámil verejnosť, že ďalšia spolupráca bude prebiehať na úrovni vojenskej spolupráce. V.Mečiar interpretoval slová amerického prezidenta týmto spôsobom: „Otázka nestojí tak, či členstvo áno, alebo nie, ale ide už iba o čas a spôsob, kedy a ako sa tak stane“. Taktiež upozornil, že „krajiny, ktoré sa k Partnerstvu pre mier prihlásili, budú musieť na seba vziať určité

³⁶ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.18-19

³⁷ Zatlkaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.16

³⁸ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.23

záväzky³⁹. B.Gilman zo Snemovne reprezentantov amerického kongresu potvrdil podporu členstva krajín Višeγράdskej štvorky v bezpečnostných štruktúrach Aliancie do roku 1999. Všetky udalosti jasne vypovedali o tom, že Slovensko dostalo rovnakú šancu stať sa členom Aliancie ako ostatné krajiny Višeγράdskej štvorky.

5.3. Spolupráca v rokoch 1993-1994

Samotný proces pristúpenia medzi členské krajiny Aliancie začal podpisom *Rámcového dokumentu*, ktorým sa participantí zaviazali uznať vyššie zmienené hodnoty. Postupne štáty predkladali individuálne prezentačné dokumenty, v ktorých prezentovali svoje stanovisko k úrovni spolupráce a prostriedky, ktoré pre kooperáciu môžu poskytnúť. Jedným z prvých dôležitých dokumentov bol *Projekt priblíženia SR k NATO* vypracovaný na MZV a MO SR prijatý v auguste 1993, ktorým slovenská garnitúra potvrdila svoju politickú a bezpečnostnú orientáciu smerom k západným štruktúram⁴⁰. Slovensko sa na základe Memoranda vlády slovenskej republiky o pripojení SR k Partnerstvu za mier z 1.februára 1994 a na základe rámcového dokumentu z 9.februára 1994 pripojilo k programu Pfp a predložilo Aliancii svoj *Prezentačný dokument*. 23.novembra 1994 bol prijatý na základe diplomatickej nóty medzi generálnym tajomníkom NATO W.Claeson a slovenským veľvyslancom pri EÚ J.Lišuchom *Individuálny program Partnerstva za mier (Individual Partnership Program – IPP)*, ktorý bol aktualizovaný každý rok, a ktorý bol ďalším krokom k priblíženiu sa k členom NATO a bola nám potvrdená dohoda o individuálnej náplni projektu Pfp. Slovensko sa stalo šiestou krajinou, ktorá tento program predložila⁴¹. Na prelome rokov 1993 a 1994 a od marca 1994 počas vlády J.Moravčíka sa vnímala otázka vstupu do NATO ako stabilizujúci prvok slovenskej spoločnosti upevňujúci demokraciu a prispievajúci k prílevu zahraničných investícií do slovenskej ekonomiky. Moravčíkov kabinet sa hlásil k integrácii do bezpečnostných štruktúr rovnako ako predchádzajúca vláda. 30.júna 1994 bola na pôde slovenského parlamentu prijatá Obranná doktrína, ktorá potvrdzovala súlad s hodnotovým systémom členských štátov NATO⁴². Za základnú orientáciu bezpečnostnej politiky Slovenska bolo považované plnohodnotné členstvo v Aliancii. Prehlbenie ďalšej spolupráce

³⁹ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šekej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.22

⁴⁰ Zatlakaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.21

⁴¹ Wlachovský, Miroslav. Obrana a armáda: Program partnerstvo za mier. In Bútora, M. (ed.) *Slovensko 1996. Súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 1997*. Bratislava: IVO, 1997, s.105

⁴² Leška, V.: *Slovensko '94. Výročná správa o stave spoločnosti*. ÚMV. Praha 1995. s.154

medzi NATO a SR sa však nerozvinulo aj napriek prijatiu nového *Projektu prípravy SR na členstvo v NATO* 1.decembra 1994 na Ministerstve zahraničných vecí v Bratislave⁴³. Po parlamentných voľbách v októbri 1994 sa však integrácia už iba oficiálne proklamovala, ale vnútropolitický vývoj tejto zahraničnopolitickej orientácii nenasvedčoval aj napriek *Programovému vyhláseniu vlády V.Mečiara z januára roku 1995*, v ktorom bolo deklarované úsilie o členstvo v Severoatlantickej aliancii⁴⁴. Aj napriek prvým krokom druhej Mečiarovej vlády, ktoré naznačovali smerovanie Slovenska k prehĺbovaniu spolupráce, kontinuita tohto vývoja nebola zachovaná.

5.4. Spolupráca v rokoch 1995-1996

V Programovom vyhlásení tretej Mečiarovej vlády sa garnitúra v oblasti zahraničných vzťahov zaviazala kontinuálne pokračovať v politike zblížovania Slovenskej republiky s transatlantickými politickými a bezpečnostnými štruktúrami rovnako ako i EÚ, prehĺbiť kooperáciu a stať sa plnoprávnym členom týchto organizácií. Základným smerom bezpečnostnej orientácie Slovenska sa stala snaha o získanie členstva v NATO a Západoeurópskej únii (ZEU). Severoatlantická aliancia predstavovala pre SR oblasť bezpečnostných záruk. Vláda sa zasadila dopracovať projekt Národnej bezpečnosti, Národnú obrannú stratégiu a dobudovať armádu kompatibilnú s vojenskými zložkami NATO. Takisto sa zasadila klásť dôraz na posilnenie mechanizmov civilnej demokratickej kontroly ozbrojených zložiek a priblíženie sa k štandardom vyspelých demokratických krajín. Rovnako vláda prisľúbila venovať pozornosť rozvoju vzťahov so susednými krajinami.

V rámci splňania podmienky dobrých susedských vzťahov s Maďarskom podpísali premiér V.Mečiar a jeho maďarský kolega Gy.Horn v marci 1995 v Matignonskom paláci v Paríži tzv.*Základnú zmluvu*⁴⁵. Nasledovala nóta zo strany SR maďarskému ministrovi zahraničných vecí upozorňujúca, že články dohody nemôžu byť interpretované v zmysle, že SR uznáva kolektívne práva menšín. Zmluva bola na pôde parlamentu ratifikovaná až o rok mesiacov neskôr. Podpísanie zmluvy s Maďarskom bolo dôležitým integračným prvkom, pretože sa splňala podmienka vytvorenia dobrých vzťahov so susedskými štátmi. Aj napriek týmto faktorom začalo NATO upozorňovať na nekompatibilitu vývoja slovenskej demokracie s požiadavkami Aliancie.

⁴³ Zatlakaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.22

⁴⁴ Programové vyhlásenie vlády SR od 13. 12. 1994 do 30. 10. 1998. *Úrad vlády Slovenskej republiky* [online]. 1995 [cit. 2008-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www-8.vlada.gov.sk/index.php?ID=1183>>.

⁴⁵ Leška, V.: *Slovensko 1993-2004*. ÚMV. Praha 2006. s.55

Premiér Mečiar pri svojej januárovej návšteve Bruselu v roku 1995 vykreslil zahraničnopolitickú orientáciu Slovenska a zdôraznil záujem o vstup do transatlantických bezpečnostných štruktúr⁴⁶. Minister J.Schenk pri návšteve v Bonne potvrdil, že NATO je pre SR jedinou možnou alternatívou bezpečnostnej garancie. Záujem o členstvo mal i konkrétnu a praktickú podobu, ktorá sa týkala aktivity v NACC a Pfp. Program Partnerstvo pre Mier bol na Slovensko vnímaný ako možnosť získania plnohodnotného členstva a prehĺbenia integrácie najmä vo vojenskej oblasti. V júni 1995 Slovensko schválilo *Individuálny partnerský program spolupráce SR a NATO* pre rok 1995⁴⁷. Jeho cieľom bolo posilniť spoluprácu v oblasti kompatibility a interoperability Armády SR s vojenskými zložkami Aliancie, čo bolo uskutočňované prostredníctvom stretnutí medzi expertmi zo SR a NATO. Ďalším dôležitým dokumentom podpísaným slovenskou vládou a Bruselom bolo prijatie *Dohody medzi štátmi NATO a krajinami participujúcimi v Pfp o štatúte ich ozbrojených síl*. Významným prínosom integrácie sa stal projekt Príprava na členstvo v NATO (Preparation for NATO Membership – PRENAME). Počas rokovaní v rámci tohto projektu bolo na porade dňa rokovanie o členstve v NATO a otázok týkajúcich sa zahranično-politickej, vojensko-odbornej, legislatívnej a finančnej oblasti. V apríli 1995 doručila delegácia Ministerstva obrany SR A.Craggovi, námestníkovi generálneho tajomníka Aliancie, dokument *Plánovací proces v rámci interoperability*, ktorý zvyšoval kompatibilitu armády SR a členských štátov NATO⁴⁸. V apríli 1995 Spojené štáty a Slovenská republika podpísali ďalšiu z dôležitých dohôd týkajúcu sa bezpečnostných opatrení na ochranu utajovaných vojenských informácií, ktoré si tieto dve krajiny budú poskytovať⁴⁹. Na úrovni vojensko-odbornej spolupráce s Alianciou sa vyskytol jazykový problém, pretože vo velení bol malý počet dôstojníkov, ktorí ovládali anglický jazyk. V septembri 1995 navštívil SR predseda Zboru náčelníkov štábov ozbrojených síl USA generál J.Shalikashvili a pri stretnutí slovenskej reprezentácie armádneho zboru bola prediskutovaná príprava interoperability amerických a slovenských práporov rýchleho nasadenia. Shalikashvili sa vyjadril, že je ešte predbežné odpovedať nato, kto a kedy sa stane novým členom Aliancie⁵⁰. Prvá spoločná schôdza predstaviteľov NATO

⁴⁶ Wlachovský, Miroslav. Zahraničná politika: Multilaterálne vzťahy. In Bútora, M., Hunčík P. (ed.) *Slovensko 1995. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Nadácia Sándora Máraiho, 1996, s.38

⁴⁷ Zatlkaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.25

⁴⁸ Zatlkaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.26

⁴⁹ Zatlkaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.28

⁵⁰ Zatlkaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.27

s krajinami z bývalého východného bloku sa následne uskutočnila v Bruseli. Diskusia sa týkala vyzbrojovania a dohodli sa na nej spôsoby nákupu výzbroje pre potenciálnych členov.

Ani napriek narastajúcemu napätiu na pôde slovenskej politickej reprezentácie na prelome rokov 1995/1996, vojenská spolupráca medzi Armádou SR a NATO sa stále úspešne prehlbovala. V septembri 1996 sa v slovenskej Lešti uskutočnilo vojenské cvičenie 13 krajín NATO a Partnerstva za mier⁵¹. Cieľom Individuálneho programu PĽP pre rok 1996 bol rozvoj spolupráce a získavanie predpokladov k plnému členstvu. SR bola medzi prvými uchádzačmi o členstvo, ktorá vypracovala správu o pripravenosti na vstup. 4.júna 1996 sa minister obrany Schenk zúčastnil zasadania NACC v Berlíne, kde bola aktivita SR v mierových operáciách hodnotená veľmi pozitívne⁵². Členské krajiny mu potvrdili rozširovanie Aliancie. Ďalším prvkom, ktorý umožňoval prehlbovanie vzťahov, bol individuálny dialóg. SR potvrdila v roku 1996 svoj záujem o bilaterálne konzultácie a vzápätí sa uskutočnili tri kolá individuálneho dialógu.

5.5. Spolupráca v roku 1997

Aj v tomto roku tretia Mečiarova vláda ešte stále proklamovala na medzinárodnej politickej scéne záujem o členstvo v NATO, ale slová sa konštantne rozchádzali s praktickými krokmi. Vnútropolitické problémy však boli jasným integračným problémom. Spolupráca na vojenskej úrovni stále úspešne prebiehala. Armáda SR sa naďalej zúčastňovala vojenských cvičení. Okrem pravidelnej účasti na dvoch zasadnutiach NAA, spolupráca prebiehala aj na parlamentnej úrovni vzájomnou návštevou delegácií. V apríli 1997 prebehli dve kolá individuálneho rozhovoru SR a NATO, ktoré sa týkali prizvania Slovenska do NATO⁵³. Rokovania a diplomatická aktivita však neovplyvnili rozhodovanie o tom, ktoré krajiny budú pozvané.

⁵¹ Wlachovský, Miroslav. Obrana a armáda: Program partnerstvo za mier. In Bútora, M. (ed.) *Slovensko 1996. Súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 1997*. Bratislava: IVO, 1997, s.106

⁵² Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.48

⁵³ Zatlakaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.46

5.6. Referendum o vstupe Slovenska do NATO

Premiér Mečiar počas prvého rokovania HZDS v septembri 1996 dikciou svojich otázok naznačil, že vstup si neželá ani samotný predseda hnutia⁵⁴. V. Mečiar povedal, že členské štáty NATO žiadajú od SR jednoznačnú orientáciu. Koncom októbra 1996 navštívil Brusel prezident Kováč⁵⁵. Pri stretnutí s predstaviteľmi EÚ, NATO a ZEÚ priznal, že Slovensko má vnútropolitické problémy. Veľvyslanec USA R. Johnson sa pri otvorení pobočky Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku v Prešove vyslovil za plnú demonštráciu Slovenska v zdieľaní demokratických hodnôt Západu. Reagoval aj na septembrový míting HZDS a uviedol, že nie je v záujme NATO rozmiestňovať atómové zbrane na území SR a takisto nežiada prezbrotenie armády. Žiadna krajina NATO nevyvíjala tlak na Slovensko, aby sa stala súčasťou Aliancie, avšak pre členstvo v tomto klube musela republika splniť určité požiadavky. Premiér 28. novembra 1996 vyhlásil, že referendum o vstupe Slovenska do NATO by sa mohlo usporiadať v máji 1997⁵⁶. Referendum sa podľa Mečiara malo uskutočniť z dôvodu rôznorodosti názorov pre vstup do tejto organizácie. Aj napriek programovému vyhláseniu tretej vlády V. Mečiara, premiér obvinil Západ z toho, že sa musí zriecť myšlienky Slovenska ako mosta medzi Východom a Západom.

Vo februári 1997 rozhodli poslanci v NR SR o uskutočnení referenda týkajúceho sa vstupe Slovenska do Severoatlantických štruktúr⁵⁷. Referendum obsahovalo tri otázky a k fundamentálnej otázke, či sú občania za vstup SR do NATO pridalo HZDS ešte ďalšie dve. Respondenti odpovedali takisto na otázky, či sú za rozmiestnenie jadrových zbraní na území SR a či súhlasia alebo nesúhlasia s rozmiestnením vojenských základní na území SR. Zo zadania otázok bolo jasné, že druhá a tretia otázka mali u voliča vyvolať negatívnu reakciu. Ministerka zahraničných vecí USA ešte raz zdôraznila, že NATO nemieni rozmiestniť jadrové zbrane a na území novoprijatých členov organizácie. Rita Süßmuthová, predsedníčka nemeckého parlamentu pri svojej februárovej návšteve Bratislavy vyhlásila, že referendum je predčasné, nakoľko SR nedostala oficiálnu pozvánku k členstvu v Aliancii.

⁵⁴ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.55

⁵⁵ Wlachovský, Miroslav. Zahraničná politika: Multilaterálne vzťahy. In Bútora, M., Hunčík P. (ed.) *Slovensko 1995. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Nadácia Sándora Máraiho, 1996, s.93

⁵⁶ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.57

⁵⁷ Gregorová, Mária. Kronika udalostí v roku 1997. In Bútora, M., Ivantyšin, M. (ed.) *Slovensko 1997. Súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 1998*. Bratislava: IVO, 1998, s.677

Keď už malo k referendu dôjsť, funkcionári NATO potvrdili, že skutočný záujem Slovenska o členstvo zistia podľa toho, či sa vláda zapojí do diskusie pred jeho uskutočnením a vyzve obyvateľstvo ku kladnému hlasovaniu. Vláda sľúbila vo verejnej diskusii, ktorá predchádzala referendu, získavať verejnosť k členstvu. Po vyhlásení referenda však už nemala taký jednoznačný postoj, aký deklarovala. Z agitovania sa stala diskusia o výhodách a nevýhodách členstva a namiesto informačnej kampane prebiehala kampaň ZRS a SNS proti členstvu v NATO. NR SR na návrh opozičného poslanca E.Kukana prijala uznesenie, v ktorom odporučila občanom SR odpovedať kladne na otázku vstupu Slovenska do NATO. M.Kováč na základe petičnej akcie iniciovanej opozíciou pripojil k týmto trom otázkam aj štvrtú týkajúcu sa priamej voľby prezidenta. Vláda a koalícia protestovali na Ústavnom súde, ale súd ich žiadosti zamietol. Napriek tomuto rozhodnutiu, minister vnútra Gustáv Krajčí, nechal vytlačiť lístky iba s tromi otázkami. Ústredná volebná komisia vyhlásila referendum za zmarené. Uskutočnilo sa 23. a 24. mája 1997⁵⁸. Zúčastnilo sa na ňom necelých 10 percent oprávnených voličov⁵⁹. Minister P.Hamžik podal dva dni po referende demisiu. Premiér vyhlásil, že jedinými, kto sa hlási k európskej integrácii a NATO, sú HZDS a vláda. John Dinger, hovorca ministerstva zahraničných vecí USA uviedol, že konanie vlády SR počas referenda bolo krokom späť od demokratických princípov. Reakcie EÚ boli tiež negatívne. Pritom ešte v máji pri návšteve K.Kinkela, vicekancelára a ministra zahraničných vecí Nemecka, Kinkel vyhlásil, že pre Slovensko sú brány NATO stále otvorené a jeho neprizvanie k členstvu nie je vylúčené⁶⁰.

6. Slovensko stráca šance v prístupovom procese

Mečiar vošiel do pozornosti západných médií, ktoré ho kritizovali. Denník New York Times napísal, že Mečiar po svojom návrate k moci v decembri 1994 spomalením privatizácie, zavedením štátneho dirigizmu a potláčaním nezávislosti médií zabrzdil SR

⁵⁸ Wlachovský, Miroslav. Hlavné trendy v zahraničnej politike: Slovensko a rozširovanie NATO. In Bútora, M., Ivantyšin, M. (ed.) *Slovensko 1997. Súhrnná správa o stave a trendoch spoločnosti na rok 1998*. Bratislava: IVO, 1998, s.236

⁵⁹ Bútorová, Zora. Verejná mienka: Názory na vnútropolitické dianie. In Bútora, M., Ivantyšin, M. (ed.) *Slovensko 1997. Súhrnná správa o stave a trendoch spoločnosti na rok 1998*. Bratislava: IVO, 1998, s.207

⁶⁰ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.68-69

v demokratickom vývoji⁶¹. V druhom volebnom období sa premiér stále prejavoval ako politik vyvolávajúci konflikty. Jeho vyhlásenia sa mnohokrát nezhodovali s korešpondenciou členských štátov západných organizácii NATO a EÚ. Od českej garnitúry si vyslúžil protestnú nótu adresovanú na margo jeho vyhlásenia pre nemecký denník SPIEGEL: „Chcete Klausovi a Havlovi vypnúť svetlo?“ Mečiar: „Ak by došlo k poruche dodávok ropy, nevydržia dlhšie ako desať dní. Tým nechcem povedať, že by sa mal tento prostriedok použiť, ale náš názor tým získava na realite“⁶².

Strobe Talbott, námestník amerického ministra zahraničných vecí, pri svojej pri svojej návšteve v apríli 1994 gratuloval ľudu SR k demokratickej zmene vlády po tom, čo sa stal premiérom J.Moravčík. Administratíva USA uviedla, že má záujem na upevňovaní demokracie a prosperite slovenského hospodárstva a bude spolupracovať s každou demokraticky zvolenou vládou. Pri oslavách vylodenia v Normandii sa 6.júna 1994 stretol slovenský prezident s B.Clintonom, ktorý sa o vnútropolitickom vývoji vyjadril so sympatiami⁶³. Členstvo v Severoatlantickej rade pre spoluprácu sa malo stať prostriedkom spolupráce. Týmto dokumentom sa SR zavazovala akceptovať hodnotový systém Aliancie. Madeleine Albrightová, americká veľvyslankyňa USA pri OSN, sa v lete toho istého roku zúčastnila osláv 50.výročia Slovenského národného povstania a odovzdala prezidentovi SR písomný pozdrav amerického prezidenta. Činnosť Moravčíkovej vlády bola ocenená aj D.Hoggom, tajomníkom Ministerstva zahraničných vecí Veľkej Británie a A.Mockom, rakúskym ministrom zahraničných vecí. Západná administratíva bola počas mandátu Moravčíkovej vlády naklonená slovenským integračným snahám. R.Holbrooke, námestník M.Albrightovej, oznámil, že pre členstvo Slovenska v NATO je nevyhnutné splniť kritérium rešpektovania demokratických princípov vo vnútropolitickom vývoji. I L.Hamilton zo Snemovne reprezentantov amerického kongresu vyjadril, že Slovensko je jasným kandidátom pre vstup do Severoatlantickej aliancie a podpísanie zmluvy s Maďarskom pokladal za významný stabilizačný element. Pri stretnutí J.Kruzela, zástupcu námestníka ministra obrany USA, s prezidentom SR M.Kováčom v Bratislave v máji 1995 potvrdil, že prioritnou podmienkou vstupu Slovenska do Aliancie je splnenie demokratických štandardov, slobody

⁶¹ Slovakia Slips Backward. *The New York Times* [online]. 1995 [cit. 2008-04-18]. Dostupný z WWW: <<http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=990CE1DA1E30F937A2575BC0A963958260>>.

⁶² Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.20

⁶³ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.26

prejavu, médií a pluralita vo verejnom a politickom živote v SR a upozornil, že vojenská a ekonomická sila krajiny budú až druhoradými kritériami.

Premiér navštívil v januári 1995 Brusel, kde sa stretol i s generálnym tajomníkom NATO W.Claesom⁶⁴. Vzápätí navštívil Slovensko i námestník ministra zahraničia USA Richard C.Holbrooke. Informoval slovenských štátnikov, že Spojené štáty podporujú členstvo Slovenska v Aliancii. Upozornil však Ivana Gašparoviča (HZDS), predsedu NR SR, že USA pozorne sledujú vnútorný vývoj SR a vzťahy medzi prezidentom, parlamentom a vládou a upozornil, že je potrebné zachovať štandardné demokratické zásady voči prezidentovi, opozícii a médiám. Tento akt bol ďalším upozornením zahraničia. Mečiar prirovnal tento prípad k Watergate, na čo reagovalo veľvyslanectvo USA s tým, že aféru prezidenta vyšetřovala komisia v zastúpení i demokratov i republikánov. Britský veľvyslanec Harborne upozornil, že takéto štandardy vyšetřovania nie sú v EÚ bežné a sú protidemokratické. Prezident po svojej návšteve najvyšších predstaviteľov ministerstva zahraničných vecí USA tlmočil pre Slovenský rozhlas, že USA sa domnievajú, že SR nedrží krok s ostatnými krajinami Višeγράdskej štvorky. HZDS sa po návšteve opäť vyjadrilo pre odstúpenie prezidenta Kováča.

I poslanci Európskeho parlamentu schválili v novembri 1995 rezolúciu, v ktorej sa konštatuje, že zväží program svojej pomoci SR, ak nebude Slovensko pokračovať vo vedení politiky, ktorá rešpektuje demokraciu, ľudské a menšinové práva⁶⁵. Premiér túto rezolúciu dementoval zasahovaním do vnútornej politiky štátu. V septembri 1995 sa rozšírenie Aliancie dostalo do praktickej roviny. Nové členské štáty sa museli zaviazat' rešpektovať demokratické princípy stanovené v Severoatlantickej zmluve a následne ich dodržiavať. Americký kongres v októbri 1995 na základe Brown-Simonovho dodatku, ktorý určil krajiny Višeγράdskej štvorky za jasných kandidátov pre členstvo v Aliancii. Slovensko sa však diskvalifikovalo samo. Veľvyslanec USA na Slovensku T.E.Russell 27.októbra 1995 odovzdal vláde SR kritický postoj USA k vnútropolitickému napätiu v SR⁶⁶. Prezident v novoročnom prejave z januára 1996 v NR SR upozornil, že Západ sa na vnútropolitický vývoj na Slovensku pozerá

⁶⁴ Wlachovský, Miroslav. Zahraničná politika: Multilaterálne vzťahy. In Bútora, M., Hunčík P. (ed.) *Slovensko 1995. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Nadácia Sándora Máraiho, 1996, s.38

⁶⁵ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.34

⁶⁶ Zatlakaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.31

nepriaznivo a SR by mala byť viac sebakritická⁶⁷. Ministerstvo zahraničných vecí USA na jar toho istého roku zverejnila správu o ľudských právach v SR, v ktorej bolo uvedené, že hoci vláda rešpektuje demokratické princípy, došlo k istému odklonu od očakávaných trendov vývoja. Vládna koalícia túto správu odmietla.

V apríli 1996 navštívil Bratislavu generálny tajomník NATO Javier Solana, ktorý potvrdil, že Aliancia je zväzkom štátov podporujúcich stabilitu a reálnu demokraciu, ktoré sú dôležitými kritériami vstupu a vyzval politickú reprezentáciu Slovenska, aby Aliancii dokázali, že Slovensko je demokratickou krajinou ako členské štáty NATO⁶⁸. Na tlačovej konferencii oznámil, že všetky krajiny sú v rovnakej pozícii. Premiér vyhlásil, že Slovensko sa bude usilovať upevniť spoluprácu a dôveru krajín NATO. V júni 1996 sa v Bratislave stretol predseda Severoatlantického zhromaždenia NAA K.Voigt s prezidentom, predsedom vlády a parlamentu a ministrom obrany J.Sitekom⁶⁹. Voigt zdôraznil, že pre vnímanie politickej kultúry v SR západnými štátmi je potrebné zmeniť štýl riadenia republiky. Koncom mesiaca sa premiér Mečiar pri svojej návšteve v Rade Európy vyjadril, že SR vykonáva kroky potrebné pre integráciu do bezpečnostných štruktúr Aliancie. V júli navštívili Slovensko francúzsky štátny minister M.Barnier a jeho nemecký kolega W.Hoyer. Upozornili, že EÚ nebude akceptovať vo svojich štruktúrach krajinu, ktorá má demokratický deficit. Predseda koaličného ZRS J.Lupták pri svojej návšteve v Moskve v dolnej komore ruského parlamentu vyhlásil, že „myšlienka neutrality Slovenska nezapadla prachom“⁷⁰. V ten istý týždeň ponúkli Moskve poradcovia premiéra Mečiara, Peter Staněk a Jana Černá, nevstúpenie do NATO výmenou za špeciálne hospodárske styky s Ruskom.

V lete 1996 navštívili SR H.Clintonová a M.Albrightová⁷¹. Tiež poznamenali, že pri vstupe do NATO sa budú zohľadňovať i faktory ako demokratický rozvoj. Albrightová vyslovila želanie plnohodnotného členstva Slovenska v NATO. Vyjadrila sa však, že členstvo v tejto bezpečnostnej organizácii nie je darčekom, ale treba si ho zaslúžiť. Premiér pri

⁶⁷ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.42

⁶⁸ Vznik Slovenskej republiky - 1995-1996. *Obnova* [online]. 2007 [cit. 2008-05-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.obnova.sk/modules.php?name=clanky&file=clanok&sid=2368>>.

⁶⁹ Wlachovský, Miroslav. Zahraničná politika Slovenskej republiky: Multilaterálne vzťahy. In Bútora, M. (ed.) *Slovensko 1996. Súhrnná správa o stave a trendoch spoločnosti na rok 1997*. Bratislava: IVO, 1997, s.93

⁷⁰ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.49

⁷¹ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.49

rozhovore s veľvyslankyňou pri OSN deklaroval, že vie o dohode USA a Ruska o neprijatí Slovenska medzi členov NATO. Následne sa Helmut Kohl pri svojej návšteve v Rakúsku skepticky vyjadril i k politickej situácii v SR aj napriek tomu, že má záujem na členstve republiky v západných štruktúrach. 23.júla 1996 uvoľnil americký kongres finančnú pomoc vo výške 60 miliónov USD pre všetky štáty Višegrádskej štvorky s výnimkou Slovenska⁷². Premiér reagoval vyhlásením, že kongres USA použil stratégiu „dvojakého metra“⁷³. V septembri W.Clinton blahoželaním prezidentovi SR ku Dňu Ústavy ubezpečil SR o svojej podpore pre členstvo v Aliancii. Predseda NR SR Ivan Gašparovič po návšteve Spojených štátov, kde sa stretol s predstaviteľmi rezortu zahraničia, vyhlásil, že Slovensko a USA sú na ceste vývoja nových vzájomných vzťahov. Informoval amerických kolegov o cieľoch zvýšiť pripravenosť vstupu do NATO, na čo Američania reagovali pozitívne. V októbri 1996 sa stal novým ministrom zahraničných vecí kariérny diplomat P.Hamžík a vystriedal vo funkcii J.Schenka⁷⁴. Po svojej zahraničnej návšteve USA povedal, že Spojené štáty majú záujem na členstve Slovenska v bezpečnostných štruktúrach NATO. Washington však od Bratislavy žiada politický dialóg a rozvoj demokracie. Veľvyslanectvo však na Hamžíkove vyhlásenie reagovalo vyjadrením nespokojnosti v uplatňovaní demokratických zásad na Slovensku a potvrdilo vyhlásenia H.Clintonovej a M.Albrightovej z nedávnej návštevy v Bratislave. Slovensko navštívila i B.Bootroydová, predsedníčka Dolnej snemovne britského parlamentu, a pripomenula poslancom v NR SR, aké vzťahy existujú medzi vládou a opozíciou vo Veľkej Británii. Narážala tým na prerozdelenie mandátov počas dlhej parlamentnej noci.

Vnútropolitická situácia komplikovala úsilie o integráciu. Zahraničná politika SR bola považovaná za neustálenú a často sa meniacu, pričom nebolo jasné, kam smeruje. Kľúčovým prvkom pri snahe o členstvo boli styky so Spojenými štátmi. Kritika však prichádzala i z iných členských krajín NATO. V Snemovni reprezentantov amerického kongresu sa začalo uvažovať o rozšírení bez zmienky o Slovensku, o ktorého pristúpení sa začalo uvažovať až v neskoršom období. Minister obrany USA, W.Perry tiež nezmienil Slovensko v prvej vlne rozširovania a zdôrazňoval potrebu zmeny politiky koalície alebo samotnej koalície.

⁷² Analýza zahraničnej politiky Slovenskej republiky 1994 - 1998. *Internetový politologický časopis E-POLIS* [online]. 2006 [cit. 2008-05-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/248-analyza-zahranicni-politiky-slovenske-republiky-1994-1998.html>>.

⁷³ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhanie a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.52

⁷⁴ Wlachovský, Miroslav. Zahraničná politika Slovenskej republiky: MZV SR. In Bútora, M. (ed.) *Slovensko 1996. Súhrnná správa o stave a trendoch spoločnosti na rok 1997*. Bratislava: IVO, 1997, s.72

Americká administratíva stále upozorňovala na nenaplnenie politických kritérií v SR. Počas konzultácií v oblasti politického a vojenského plánovania medzi Bratislavou a Washingtonom z novembra 1996, ktoré sa konali na Ministerstve zahraničných vecí USA, predstavitelia USA dali najavo, že SR vypadne z prvej vlny rozšírenia⁷⁵. Vďaka politike vládnej koalície sa Slovensko samo vyrad'ovalo z procesu rozšírenia Aliancie. Nepomohlo mu už ani lobovanie v členských krajinách NATO. Vláda i naďalej ignorovala politické kritériá nevyhnutné pre splnenie na vstup.

V.Mečiar pri svojom prehovore na zhromaždení ZEÚ v Paríži upozornil na ruský potenciál a vystríhal Západ pred rozšírením NATO na úkor Ruskej federácie. K.Voigt sa koncom roka vyslovil na pražskej konferencii, že vážnymi uchádzačmi o členstvo v Aliancii sú Poľsko, Maďarsko, Česko a Slovinsko. Dementoval vyhlásenia premiéra, že NATO prijme Slovensko iba z geostrategických dôvodov a že sa o SR rokovalo v tajnej dohode s Ruskom. 10.decembra 1996 sa rozhodlo na pôde Severoatlantickej aliancie v Bruseli, že 8.-9.júla 1997 budú v Madride pozvané potenciálne členské štáty na rozhovory o vstupe⁷⁶. Hovorca amerického ministerstva zahraničných vecí N.Burns deklaroval už v predvečer summitu, že Slovensko nepokročilo dostatočne v demokratizačnom procese. Premiér na jednej strane vyhlasoval, že Slovensko má záujem vstúpiť do NATO, no vzápätí si odporoval tvrdením, že sa usiluje o rovnováhu vzťahu medzi Západom a Východom. M.Kováč v televíznej relácii uviedol, že náklady izolovaného Slovenska na obranu by boli vyššie ako náklady vyplývajúce z členstva v Aliancii. Tiež pripomenul, že členstvom si republika zabezpečí stabilitu hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Mečiar ešte v januári 1997 potvrdil na zhromaždení predstaviteľov Armády SR záujem o vstup do Aliancie⁷⁷. Tieto vyhlásenia však nemali reálny podklad.

Na februárovej medzinárodnej konferencii v Bruseli v roku 1997, kde sa rokovalo o budúcich členoch NATO, už Slovensko vôbec nebolo spomenuté. Pri predložení správy amerického prezidenta Kongresu vo februári 1997, v nej bolo spomenuté, že Slovensko má problémy s oddanosťou k princípom Aliancie⁷⁸. To isté predniesol i námestník

⁷⁵ Zatlkaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.42

⁷⁶ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.59

⁷⁷ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.61

⁷⁸ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.62

M.Albrightovej pre európske a kanadské záležitosti J.Kornblum pri marcovej návšteve Bratislavy. Premiér Mečiar sa v denníku Le Figaro už druhýkrát spomenul tajnú dohodu medzi Ruskom a USA, podľa ktorej sa SR nemala stať členom Aliancie, čo údajne potvrdila ruská strana a takisto M.Albrightová. Veľvyslanectvo USA v Bratislave túto správu dementovalo rovnako ako ruský premiér Viktor Černomyrdin. V apríli 1997 námestník generálneho tajomníka NATO pre obrannú politiku a plánovanie A.Cragg sa pri svojej návšteve Slovenska takisto tiež vyjadril, že žiadna zmluva medzi USA a Ruskom neexistuje⁷⁹. Napriek týmto skutočnostiam podporovalo vstup Slovenska do severoatlantických štruktúr i Česko, Maďarsko a Poľsko. Potvrdili to v lete šéfovia maďarskej a českej diplomacie L.Kovács a J.Zielenec na tlačovej konferencii v Budapešti a v tomto zmysle sa neskôr vyjadril aj poľský minister zahraničných vecí D.Rosati v rakúskej agentúre APA.

Pozícia Slovenska v prístupovom procese bola tesne pred madridským summitom, na ktorom sa malo rozhodnúť o rozšírení Aliancie, značne oslabená. Ťažisko rozširovania NATO sa v tomto období presúvalo do Rumunska a pobaltských štátov a Poľsko, Česká republika a Maďarsko boli najserióznejšími kandidátmi pre vstup do Aliancie. Okrem trojky štátov Višegrádskej skupiny sa začalo uvažovať o rozšírenie o Slovinsko a Rumunsko, čo potvrdil i samotný S.Talbott. Snemovňa reprezentantov USA predložila návrh zákona, v ktorom navrhovala schváliť finančnú pomoc Rumunsku, Estónsku, Litve a Lotyšsku. Takáto pomoc bola v Kongrese schválená už rok predtým Českej republike, Poľsku, Maďarsku a Slovinsku. Slovensko už prestávalo figurovať v zoznamoch potenciálnych kandidátov. Správa amerického senátora B.Gilmana, ktorý uviedol medzi krajinami, ktoré majú možnosť stať sa členmi Aliancie v druhej vlne Slovinsko, Rumunsko a pobaltské štáty, bola pre Slovensko najhorším možným hodnotením. Každá z krajín sa začala snažiť presadzovať svoje záujmy individuálne a Slovensko strácalo podporu i u svojich susedov aj napriek tomu, že by si želali jeho prítomnosť v Aliancii. MZV SR a Mečiarova garnitúra tieto signály registrovali a stále prezentovali svoje integračné ciele napriek slabnúcej šanci stať sa členom argumentáciou výsledkov dosiahnutých v ekonomickej a vojenskej oblasti. Šance prijatia Slovenska do Aliancie sa však postupne začali rozpadáť.

P.Hamžík v apríli 1997 rokoval vo Washingtone s ministerkou zahraničných vecí M.Albrightovou. Pred jeho návštevou vydal hovorca N.Burns vyhlásenie, že Washington si cení, že Slovensko zaznamenalo hospodársky pokrok a participuje v Programe Partnerstvo za

⁷⁹ Leška, V.: *Slovensko 1993-2004*. ÚMV. Praha 2006. s.90-91

mier, ale má obavy z dôvodu jeho vnútropolitického vývoja. Albrightová Hamžikovi toto vyhlásenie potvrdila a vyjadrila svoje znepokojenie. Minister oznámil novinárom, že stretnutie bolo úspešné, no po uvedení obsahu rokovania americkou tlačou, považoval stanovisko a kritiku vlády SR americkou stranou za neférovú. Pri svojej aprílovej návšteve na pôde NATO v Bruseli sa stretol s J.Solanom a veľvyslancami členských krajín Aliancie, kde sa ešte snažil obhájiť, že Slovensko nie je pripravené na vstup o nič horšie ako ostatné štáty Višeγράdskej štvorky. Diplomatická aktivita už nezvrátila negatívny vývoj udalostí⁸⁰.

7. Slovensko je vyradené z prvej vlny

Napriek deklaráciám V.Mečiara a programovému vyhláseniu jeho tretej vládnej garnitúry sa v praktickej politike ambíciami vstúpiť do Aliancie neriadil. Tento fakt oslabovali aj jeho dvaja koalíční partneri – SNS a ZRS, ktorí jednoznačne odmietli vstup Slovenska do NATO. Izolacionistické sily sa rozširovali aj vo vnútri HZDS. Slovensko prestalo byť v dôsledku vnútropolitických problémov uvádzané medzi kandidátmi prvej vlny a nebolo prizvané k vstupu do Aliancie na summite NATO v Madride. Interoperabilita a vojenská pripravenosť bola porovnateľná s ostatnými krajinami Višeγράdskej štvorky, ale hlavným problémom odmietavého stanoviska bol problém s fungovaním demokracie.

7.1. Summit v Madride

Najdôležitejšou udalosťou roka 1997 z hľadiska rozšírenia NATO a účasti SR na ďalšom prehlbovaní integrácie bol *summit v Madride*. Summit sa uskutočnil 8.-9. júla a stretli sa na ňom najvýznamnejší predstavitelia organizácie z jej členských krajín⁸¹. Oficiálne pozvanie k členstvu dostali Česká republika, Poľsko a Maďarsko. Slovenská republika v dôsledku vnútorných politických problémov túto možnosť premeškala. V novembri 1997 vyhlásil J.Solana na medzinárodnom kolokviu v Berlíne, že Slovensko je diskvalifikované⁸². Upozornil však, že summitom sa proces rozširovania iba začal. M.Albrightová o Slovensku vyhlásila, že nesplnilo stanovené kritériá na prijatie.

⁸⁰ Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.68-69

⁸¹ NATO [online]. 1997 [cit. 2008-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.nato.int/docu/comm/1997/970708/home.htm>>.

⁸² Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútora, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998, s.78

Na summite bola prezentovaná aj nová generácia PfP tzv. Posilnené Partnerstvo za mier. Cieľom inovovaného programu bolo vytvorenie výraznejšej spolupráce v oblasti činnosti Aliancie a účasť nečlenských krajín na rozhodovacích procesoch organizácie. Dôvody, prečo Slovensko nebolo pozvané do NATO s ostatnými krajinami Višegrádskej štvorky, prezentoval veľvyslanec USA. Kritizoval niektoré aspekty vnútropolitického vývoja. Vysvetlil, že neprizvanie Slovenska k členstvu je výsledkom politiky, ktorá sa robí v Bratislave. Aj napriek sledu negatívnych udalostí, bolo v záujme Aliancie spolupracovať so SR v oblasti bezpečnosti. Jedným z týchto znakov bola i pozvánka náčelníka generálneho štábu Armády SR J. Tuchyňu do Washingtonu v apríli 1998, kde mu americký prezident B. Clinton udelil jedno z významných amerických armádnym vyznamenaní⁸³. Ostatným kandidátom Aliancia ponúkla možnosť participovať v Euroatlantickej partnerskej rade EAPC založenej 30. mája 1997 a posilnenom PfP⁸⁴. EAPC a PfP vytvorili nových konzultačný mechanizmus, ktorý dostal novú politickú a vojenskú dimenziu pri vytváraní efektívnejšieho bezpečnostného prostredia. Premiér Mečiar zaujal nekritický postoj a rešpektoval názor USA. Prijatie Česka, Poľska a Maďarska k rokovaciemu stolu upriamilo pozornosť NATO na tieto tri krajiny. Otázka, kedy sa NATO bude opäť rozširovať, zostala otvorená. Na budúce rozširovanie vplývalo niekoľko faktorov ako doba ukončenia rozširovania po prvej vlne, stanovisko kongresu USA, postoj európskych partnerov. Americká strana svoju podporu SR podmieňovala pokrokom v demokratických štandardoch a prijímaním trhovo orientovaných reforiem, väčšou otvorenosťou a rešpektovaním doporučení a pripomienok USA a ostatných členov NATO. Aj v období po summite USA vyhlásili, že budú podporovať smerovanie SR k atlantickým štruktúram, ak Slovensko odstráni deficit demokracie a splní politické princípy fungovania Aliancie. Slovensko disponovalo vyspelou infraštruktúrou, vhodná geografická poloha a dostatočne fungujúca ekonomika.

8. Záver

Slovensko sa po rozpade Varšavskej zmluvy a vzniku samostatnosti ocitlo v zóne stredoeurópskeho priestoru, ktorý do pádu železnej opony patril pod sféru sovietskeho vplyvu. NATO sa po skončení studenej vojny bolo nútené prispôbiť novým podmienkam a za jednu z úloh si podmienilo rozšíriť svoje pôsobisko do tohto priestoru a stabilizovať ho politicky a ekonomicky. Všetky štáty Višegrádskej štvorky prejavili záujem stať sa členmi tejto

⁸³ Leška, V.: *Slovensko na ceste do EU a NATO*. IVO. Praha 2000. s.9

⁸⁴ Zatlakaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003. s.56

bezpečnostnej Aliancie a svoju zainteresovanosť demonštrovali diplomatickými aktivitami a participáciou v NACC a PfP, ktoré sa stali prvým stupňom pre plnohodnotné členstvo. Kandidátske krajiny museli spĺňať určité podmienky preto, aby sa stali členmi tohto obranného zoskupenia. Stanovené kritériá predstavovali demokratický a trhový systém štátneho zriadenia, dobré susedské vzťahy a kompatibilnú armádu s civilnou kontrolou. Slovenská republika bola na začiatku procesu transformácie a adaptácie sa hodnotám členským štátom NATO rovnocenným partnerom ostatných krajín stredoeurópskeho priestoru. V tomto zmysle ju vnímali krajiny NATO a partneri z Višegrádskej štvorky. Slovensko bolo jasným kandidátom na členstvo v Aliancii a podpora pre jeho integráciu bola deklarovaná a prezentovaná medzinárodnými návštevami a oficiálnymi stanoviskami členských krajín NATO. Napriek mnohým integračným úspechom na úrovni participácie v mierových misiách, Partnerstve pre mier a NACC, reformám a úspešnej transformácii k západným štandardom, nesplnilo Slovensko jedno z hlavných kritérií – politická kompatibilita. Slovenská republika zaznamenala výrazné úspechy v oblasti interoperability Armády SR s členskými štátmi NATO, ale kontroverzné udalosti na slovenskej politickej scéne v období Mečiarovej vlády a v kontraste s Moravčíkovým krátkym volebným obdobím boli v rozpore so štandardmi západných krajín a vykazovali demokratický deficit. Mečiarova garnitúra aj napriek výzvam a upozorneniam členov Aliancie nedokázala prispôbiť svoju politiku a štýl vládnutia a vytváraním svojej predstavy demokratickej republiky nerešpektovala princípy pluralitných a demokratických krajín NATO. Navonok však stále proklamovala záujem stať sa členom Aliancie. Tieto udalosti uvrhli Slovensko do tieňa a spôsobili, že SR zišla z vyšliapanej cesty prozápadnej integrácie na chodník vedúci na križovatku, na ktorej dostalo červenú. Po zmene garnitúry v roku 1998 a nástupe prozápadnej vlády M.Dzurindu nadobudlo Slovensko opäť dôveru západných partnerov a nabralo jednoznačný smer, ktorý eventuálne doviedol krajinu do Severoatlantických štruktúr. Slovensko sa pod Dzurindovým vedením stalo 29.marca 2004 plnohodnotným členom tejto bezpečnostnej organizácie.

9. Resumé

Slovak republic was positioned in the zone of Central Europe after the dissolution of Warsaw Pact and formation of independence, which had belonged into the sphere of an influence of Soviet Union until the collapse of Iron Curtain. NATO was forced to adapt to new conditions after the end of Cold War and one of its new set goals was to enlarge its area

of incidence into this newly emerged region and to stabilize it politically and economically. All countries of Visegrad Four showed their interest to become members of this alliance and demonstrated their intentions by diplomatic activities and a participation in NACC as well as PfP, which became the first step on a way to become full-value members. Candidate countries were obliged to comply with certain conditions to be allowed to become members of this defensive alliance. The set criteria involved democratic and market system of state establishment, correct relations with neighboring countries and compatible armies with civil protection system. At the beginning, Slovak republic was an equivalent partner to other countries in matter of transformation and adaptation top new values of NATO. That was a perception of Slovak republic by rest of countries of Visegrad Four. Slovak republic was a perspective adept to become full-value member of the alliance and its integration was being proclaimed, supported and presented by international visits and official statements of NATO member countries. Despite numerous integration successes in a form of participation at peace missions, Partnership for peace and NACC, reforms and successful transformation to comply with western standards, Slovak republic did not fulfill one of the major criteria – political compatibility. Slovakia experienced remarkable successes in field of interoperation of Slovak army with countries of NATO, however the controversial affairs at Slovak political scene during the governing of V. Mečiar being prime minister and also one in contrast with Moravčík's short election period, were inconsistent with standards of western countries and they proved the deficit in democracy. The government of V. Mečiar was unable to adjust its politics, style of governing and following their own perception of democratic country that was in contrast of basic principles of pluralistic and democratic NATO countries despite the their warnings. Officially it still proclaimed the interest to become member of the alliance. These affairs threw Slovak republic under a cloak of red light and all integration processes were stopped. Consequent government lead by M. Dzurinda was primarily western oriented and radically changed the way of governing the country. This step in Slovak history allowed country to start the integration process once again. Eventually, Slovakia became a full member of this security alliance on 29th of March 2004 under Dzurinda's leadership.

10. Zoznam literatúry

- Bútorová, Zora. Verejná mienka: Názory na vnútropolitické dianie. In Bútor, M., Ivantyšyn, M. (ed.) *Slovensko 1997. Súhrnná správa o stave a trendoch spoločnosti na rok 1998*. Bratislava: IVO, 1998.
- Fidler, J., Mareš, P.: *Dějiny NATO*. Ladislav Horáček-Paseka. Praha 1997.
- Gregorová, Mária. Kronika udalostí v roku 1997. In Bútor, M., Ivantyšyn, M. (ed.) *Slovensko 1997. Súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 1998*. Bratislava: IVO, 1998.
- Kováč, D.: *Dějiny Slovenska*. Lidové noviny. Praha 1998.
- Křen, J.: *Dvě století střední Evropy*. Praha 2005.
- Leška, V.: *Slovensko na cestě do EU a NATO*. IVO. Praha 2000.
- Leška, V.: *Slovensko '96*. IVO. Praha 1997.
- Leška, V.: *Slovensko '94. Výročná správa o stave spoločnosti*. ÚMV. Praha 1995.
- Leška, V.: *Slovensko 1993-2004*. ÚMV. Praha 2006.
- Leška, V.: *Třetí Mečiarova vláda*. ÚMV. Praha 1995.
- Leško, Marián. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In Bútor, M., Šebej, F. (ed.) *Slovensko v šedej zóne? Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998.
- Šebesta, Š.: *Euroatlantické partnerstvo*. SAV. Bratislava 2001.
- Šedivý, J.: *Dilema rozšiřování NATO*. ÚMV. Praha 2001.
- Wlachovský, Miroslav. Hlavné trendy v zahraničnej politike: Slovensko a rozširovanie NATO. In Bútor, M., Ivantyšyn, M. (ed.) *Slovensko 1997. Súhrnná správa o stave a trendoch spoločnosti na rok 1998*. Bratislava: IVO, 1998.
- Wlachovský, Miroslav. Obrana a armáda: Program partnerstvo za mier. In Bútor, M. (ed.) *Slovensko 1996. Súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 1997*. Bratislava: IVO, 1997.
- Wlachovský, Miroslav. Zahraničná politika: Multilaterálne vzťahy. In Bútor, M., Hunčík P. (ed.) *Slovensko 1995. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Nadácia Sándora Máraiho, 1996.
- Wlachovský, Miroslav. Zahraničná politika Slovenskej republiky: Multilaterálne vzťahy. In Bútor, M. (ed.) *Slovensko 1996. Súhrnná správa o stave a trendoch spoločnosti na rok 1997*. Bratislava: IVO, 1997.

Wlachovský, Miroslav. Zahraničná politika Slovenskej republiky: MZV SR. In Bútor, M. (ed.) *Slovensko 1996. Súhrnná správa o stave a trendoch spoločnosti na rok 1997*. Bratislava: IVO, 1997.

Zatlakaj, P.: *Cesta Slovenska do NATO*. SAV. Bratislava 2003.

10.1. Elektronické zdroje:

Analýza zahraniční politiky Slovenské republiky 1994 - 1998. *Internetový politologický časopis E-POLIS* [online]. 2006 [cit. 2008-05-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/248-analyza-zahranicni-politiky-slovenske-republiky-1994-1998.html>>.

Kapitoly z najnovšej slovenskej histórie. *SLOVAK.CZ* [online]. 2006 [cit. 2008-05-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.slovak.cz/Default.aspx?show=Korene&type=2&clanek=448>>.

NATO [online]. 1997 [cit. 2008-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.nato.int/docu/comm/1997/970708/home.htm>>.

Programové vyhlásenie vlády SR od 13. 12. 1994 do 30. 10. 1998. *Úrad vlády Slovenskej republiky* [online]. 1995 [cit. 2008-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www-8.vlada.gov.sk/index.php?ID=1183>>.

UNITED NATIONS MEMBER STATES. *Press Release ORG/1469* [online]. 2006 [cit. 2008-04-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.un.org/News/Press/docs/2006/org1469.doc.htm>>.

Vznik Slovenskej republiky - 1995-1996. *Obnova* [online]. 2007 [cit. 2008-05-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.obnova.sk/modules.php?name=clanky&file=clanok&sid=2368>>.

Slovakia Slips Backward. *The New York Times* [online]. 1995 [cit. 2008-04-18]. Dostupný z WWW: <<http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=990CE1DA1E30F937A2575BC0A963958260>>.